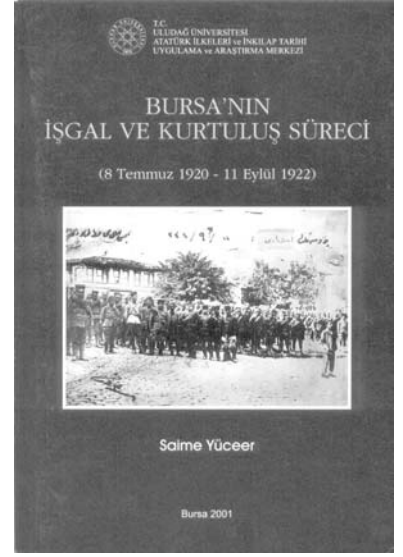

**Yrd. Doç. Dr. Saime Yüceer, Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci
(8 Temmuz 1920-11 Eylül 1922)***

Günümüzde tarih alanında yapılan araştırmalarda, yerel tarih çalışmaları büyük önem kazanmış bulunmaktadır. İnsan ve mekân ilişkisi bağlamında ele alındığında, sınırları belli bir coğrafi bölgede yaşayan insanların, tarihsel süreç içerisinde yaşadıkları çevreye etki eden olaylara, o çevrenin tarihsel geçmişine ve geçmişten günümüze aktardığı sosyokültürel, siyasî, iktisadî değerlere olan ilgi ve merakı, bu çalışmaların yoğunluk kazanmasında birinci derecede etkili olmuştur. Yerel düzeyde yapılan bu tür çalışmalar, hem araştırmacıya çoğu zaman kaynak eserlerde bile rastlanamayan orijinal bilgilere, üzerinde çalışılan döneme bizzat tanıklık etmiş kişilerle birebir görüşmek suretiyle ulaşma olanağı sağlayan sözlü tarih yönteminin kullanılmasına elverişli bir alan yaratmakta; hem de makro düzeyde yapılan çalışmalarda temas edilmeyen bir çok noktaları ortaya çıkarmaktadır. İşte bu doğrultuda Bursa yereli bağlamında yapılmış çalışmaların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Sayın Saime Yüceer'in yazdığı "Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci (8 Temmuz 1920-11 Eylül 1922)" isimli çalışma da, Bursa'nın, Milli Mücadele dönemine ilişkin tarihsel gerçeklerinin aydınlatılmasına yönelik bir yerel tarih çalışmasıdır.

Tarihimize Milli Mücadele, Türk İstiklâl Harbi gibi adlarla damgasını vurmuş olan Kurtuluş Savaşı, Türk tarihinin, 1919-1923 kesitinde askerî ve siyasî alanda yoğun gelişmelerin yaşandığı bir dönemini oluşturmaktadır. Türk milletinin, Mustafa Kemal ile onun yakın çevresindeki askerî kadronun önderliğinde gerçekleştirdiği esaret ve sömürü düzenine son darbeyi indiren ve tam bağımsız bir Türk Devleti'nin temellerini atan bu yeniden varoluş mücadelesi üzerine yapılmış çok fazla çalışma bulunmaktadır. Askerî ve siyasî tarih ağırlıklı olan bu çalışmaların bir kısmında Kurtuluş Savaşı, genel olarak bir bütünsellik içerisinde ele alınırken; bir kısmında da Milli Mücade-

* Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, Bursa 2001, X+182 sayfa.

le sürecinde aktif olarak yer alan Anadolu şehirlerinde, bu süreçte yaşanan gelişmeler çerçevesinde belli bir bölge ile sınırlandırılmış olarak incelenmiştir.

Mondros Mütarekesini takiben Anadolu'nun bir çok yeri işgal edilmiş ve bu işgal sürecinde Anadolu halkı büyük yokluk ve sıkıntılar içinde kurtuluş yolunda çetin bir mücadeleye girişmiştir. Anadolu'da yaşanan bu işgal sürecinde Bursa da, 8 Temmuz 1920'de resmen işgale uğrayarak Milli Mücadele sürecinde yaşanan gelişmelere bizzat tanıklık etmiş olması itibarıyla önemli bir konuma sahip bulunmaktadır. Bu nedenle Bursa'nın bu dönemine ilişkin çalışmaların yapılması büyük önem kazanmaktadır. İşte birazdan tanıtacağımız "Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci (8 Temmuz 1920-11 Eylül 1922)" isimli çalışma, Bursa'nın bu süreçinde yaşanan tarihsel olayları tüm gerçekliğiyle ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, Bursa'da Mütareke döneminde yaşanan gelişmeler, 8 Temmuz 1920'de başlayarak 11 Eylül 1922'ye kadar devam eden işgal ve bu işgalden kurtuluş süreci, belli bir tarihsel perspektif içerisinde okuyucuya sunulmaktadır.

Sunuş yazısını Üniversitemiz Rektörü Sayın Mustafa Yurtkuran'ın yazdığı bu çalışma bütün olarak, bir önsöz, dört bölüm, sonuç ve ekler kısmından oluşmaktadır.

Önsözde, bu çalışmanın amacının, Türk toprakları üzerindeki emperyalist politikalara karşı bir tepki olarak ortaya çıkan Türk milletinin yeniden doğuş mücadelesinde, iki yıl süreyle işgale maruz kalması itibarıyla önemli bir konuma sahip bulunan Bursa'nın, Kurtuluş Savaşı yıllarına ilişkin tarihinin tüm gerçeklerini en belirgin şekliyle ortaya koymak olduğu belirtilmekte ve çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmektedir.

Çalışmanın giriş kısmında, Kurtuluş Savaşı'na giden süreçte Bursa'nın sosyokültürel yapısı kısaca vurgulanmış ve bu çalışmaya kaynaklık eden arşiv belgeleri, hatıra ve tetkik eserler tanıtılmıştır.

Birinci bölümde, dış güçlerin, Türk toprakları üzerindeki emperyalist politikaları ve bu politikalar çerçevesinde işgal öncesinde Bursa yereli üzerindeki faaliyetlerine yer verilmiştir. Yine aynı bölümde, İstanbul'da saray ve hükümetinin, Mondros Mütarekesini takiben başlayan Anadolu'nun işgali sürecinde, işgallere karşı izlediği teslimiyetçi politika ve bu haksız işgallere karşı bir tepki olarak beliren ulusal harekete yönelik karşıt tutumları ele alınmaktadır. İstanbul'un, Ulusal Kurtuluş Hareketine karşı menfi politikalarının Bursa'ya yansımaları ise, Bursa valiliğine İstanbul tarafından Gümülçineli İsmail Hakkı Bey, Nemrut Mustafa Paşa gibi ulusal harekete zararı dokunan ve daha sonra da 150'likler arasında yer alacak olan kişilerin atanması ve Anzavur'un, İstanbul ve İngilizlerin de desteğini arkasına alarak isyan etmesi ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu isyan sırasında Bursa'da

çok zor anlar yaşanmışsa da; sonunda tüm güçlülere rağmen isyan bastırılmıştır.

İkinci bölümde, Anadolu'da, mütareke sonrasında yaşanan gelişmeler karşısındaki İstanbul'un pasif tutumuna karşı, ulusçuların izlediği politikalar ile ulusal hareketin örgütlenmesi yolunda yapılan girişimlere yer verilmiştir. Bu bölümde, 56. Tümen Komutanı olan Bekir Sami Beyin, Bursa'ya geldikten sonra halkı Milli Mücadele yolunda örgütleme çabaları ve bu süreçte oluşan ulusal örgütler üzerinde geniş kapsamlı olarak durulmuştur.

Üçüncü bölümde, Bursa'nın işgaline giden süreçte yaşanan gelişmeler, cephedeki birliklerin durumu, Bursa'nın işgal tehlikesinin belirmesi üzerine alınması düşünülen önlemler, şehrin işgalini kolaylaştıran etkenler ve Yunanlılar tarafından şehrin işgali anlatılmaktadır. Ayrıca bu bölümde, Bursa'nın işgalini izleyen süreçteki gelişmeler, Bursa halkının işgale karşı tutumu yanında; Bursa'nın işgali üzerine Mecliste cereyan eden olaylar ve işgal sonrası ulusçular cephesindeki etkinlikler çerçevesinde ulusal güçlerin işgale karşı tutumlarına da yer verilmiştir.

Son bölümde ise, 26 Ağustosta başlayan Büyük Taarruz ve onu takip eden 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile Türk ordularının, düşman üzerine ileri harekâta geçerek işgal altındaki yurt topraklarının ve bunlar arasında yer alan Bursa'nın 11 Eylül 1922'de tamamen düşmandan temizlenmesi üzerinde durulmakta ve iki yıl süreyle Bursa'da kalan Yunan kuvvetlerinin burada uyguladıkları politika, Bursa'daki soykırım ve tahribatın genel bir tablosu çizilmek suretiyle en çarpıcı şekilde ortaya konulmaktadır. Son olarak da, Bursa'nın işgalden kurtuluşu üzerine Bursa'da yaşanan büyük coşku, büyük önder Mustafa Kemal'in ilk Bursa gezisi ile bütünleştirilerek okuyucuya sunulmuştur.

Bursa tarihinin Kurtuluş Savaşı sürecini, ulusalcılar-işbirlikçiler-işgalci güçler bağlamında ele alan bu çalışmada, konuyla ilgili olarak özgün görsel malzeme de kullanılmıştır. Dört bölümden oluşan bu kitap, bir sonuç yazısıyla noktalanmaktadır. Sonuç yazısından sonra kaynakçanın yer aldığı ve incelenen konuyla ilgili daha önce hiç yayınlanmamış beş belgenin ek olarak verildiği bu titiz çalışma, isim ve yer adları indeksiyle tamamlanmıştır.

Söz konusu araştırmanın önemli bir özelliği de, tarihsel gerçeklerin birinci el kaynaklardan hareketle objektif olarak okuyucuya sunulmasıdır. Çalışmada kullanılan zengin arşiv belgeleri, geniş kaynak eserler ve o döneme tanıklık etmiş kişilerin anıları çalışmanın önemini daha da arttırmaktadır. Ayrıca dipnotlarda yer alan açıklamalar da, oldukça zengin ve özgün bilgiler içermektedir.

Sayın Yüceer'in bu çalışması, incelenen döneme ilişkin yalnız siyasal olayları yansıtmakla kalmayarak; Bursalıların işgale tepkisini de her yö-

nüyle ortaya koyması itibariyle, işgal süreci Bursa'sının sosyokültürel yapısına da ışık tutmaktadır.

Geçmişten günümüze uzanan tarihsel değerlerin geleceğe aktarılmasında bu tür çalışmaların yeri yadsınamaz. Uzun bir tarihsel geçmişi ve günümüze aktardığı birçok tarihsel değerleri olan Bursa'da, Kurtuluş Savaşı sürecinde yaşanan gelişmeler de tarihimiz açısından büyük önem taşımakla beraber; Bursa'nın bu dönemine ilişkin akademik düzeyde yapılmış çok az çalışma bulunmaktadır. İşte Sayın Saime Yüceer'in "Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci (8 Temmuz 1920-11 Eylül 1922)" isimli kitabı, bu konuda büyük bir boşluğu dolduran özgün bir çalışmadır.

Araş. Gör. Seher Boykoy